

بهلول در آئین یارسان

گرچه پیدایش آئین یارسان (اهل حق) بوسیله سلطان اسحاق کردنژاد در سده هشتم هجری بوده، ولی پیش از او نیز چندتن عارف مسلک اندیشه‌هایی داشته‌اند که بمنزله پایه آئین اهل حق بوده و طالبین را برای ظهور سلطان و پیروی از دستورهای او آماده می‌ساخته است. یکی از آنان بعقیده اهل حق بهلول دانا شاگرد مکتب حضرت امام جعفر صادق علیه السلام بوده که در سده دوم هجری قمری میزیسته و بسال ۲۱۹ جهان را بدرود گفته است. شرح‌هایش بتفصیل در برخی از کتابهای اسلامی نوشته شده و از مقام و منزلتش بدرازا سخن رفته است. در اینجا می‌خواهیم از دیدگاه یارسان او را بشناسانیم و پایه‌بلندش را در کلامهای سرانجام بنمایانیم.

کلامهای آئین حقیقت بهلول را بنام بهلول دانا و مظهر خدا یادمی‌کنند و عقیده و اندیشه‌اش را جلوه‌ای از عقیده اهل حق نشان می‌دهد. در میان سروده‌های دینی، کلامهایی هم بزبان کردی منسوب به او یا از قول او و چهارتن از یاران نزدیکش بنامهای بابالره و رجب و حاتم و نجوم است که بنام چهار فرشته خوانده شده‌اند. اینک قسمتهایی از این کلامها:

۱ - بهلول مرمو (بفتح اول و دوم)

رب العالمینی بهلول نان رب العالمینی

ترجمه

۱ - بهلول فرماید.

رب العالمینم بهلول هستم رب العالمینم

در اینجا بهلول دانا خود را مظهر کل خدا یا آئینه خدانما خوانده

۲ - بابالره مرمو

شکاریم آوردند نه کمینه و نه بهلول خدا ما و امینه و نه

ترجمه

۲ - بابالره فرماید

شکاری آوردم از کمین بهلول خدای من است و امین است

بابالره که یکی از چهار فرشته گال بهلول بوده، درک حقیقت مرشد خود

را بمنزله شکار کردن یا شکار را به دام انداختن میخواند و بهلول را بنام خدا

و امین یاد می کند.

۳ - رجب مرمو

امینم کردن بهلول خدا، امینم کردن

حاتمش نه بحر قلزم آوردن دانائی ون خلقان دیوانه کردن

ترجمه

۳ - رجب فرماید

مرا امین کرده است بهلول خدای من است مرا امین کرده

حاتم را از دریای قلزم آورده داناست، خلق او را دیوانه پنداشته اند

چنانکه قبلا گفتیم، حاتم یکی از چهار فرشته بوده. رجب در اینجا ضمن

اشاره به مقام معنوی حاتم، بهلول را دانای کامل میخواند و میرساند که مردم

اورا دیوانه پنداشته‌اند.

۴ - بهلول مرمو

دیوانو ظاهر دانای یارانم دیوانه ظاهر

ترجمه

۴ - بهلول فرماید

دیوانه ظاهرم دانا درمیان یاران و دیوانه ظاهر

در اینجا از قول بهلول میرساند که او بظاهر دیوانه بوده و یا اینکه خودش را به دیوانگی زده بوده، ولی یاران روشن بین میدانستند که او عارفی دانا و بینا و واصل به حق می‌باشد اینها که گفته شد، خلاصه‌ای بود از کلامهای اهل حق درباره بهلول دانا و روشن بین. احترام او در میان اهل حق برای این است که اندیشه‌اش شبیه اندیشه و عقیده سلطان اسحاق و مقدمه بشارت مانندی بوده برای پیدایش آئین حقیقت. بجز بهلول دانا چندتن دیگر نیز خود را مظهر خدا خوانده‌اند و از این لحاظ در میان یارسان دارای احترام می‌باشند. این چندتن نیز که پیش از سلطان اسحاق بوده‌اند، در شماره‌های دیگر شناسانده خواهند شد.

هردوی را که بروی خود در طرفی باز میکنیم در دیگری بروی ما در طرف دیگر بسته میشود چیزهایی را که دیروز بما آموخته‌اند باید امروز فراموش کنیم و چیزهایی را هم که امروز آموخته‌ایم باید فردا از خاطر محو سازیم . (اورا صدا بزیم)